

DEPICTION OF THE FEMALE PSYCHE IN THE NOVELS OF THE PERIOD OF INDEPENDENCE

Nilufar Mavlonova¹

Jizzakh State Pedagogical University

KEYWORDS

women of Uzbekistan,
independence, romances,
female spirit, ideals, folk
traditions, social norms

ABSTRACT

This article talks about the literary sources dedicated to the portrait of the female spirit in the romance of the period of independence of Uzbekistan. The author analyzes various works of Uzbek literature and identifies common features in the image of women in romance. Traditional ideas about the Uzbek woman and the controversial image of a modern woman faced with new problems in the modern world are described. In the article, some romances and their authors, which are distinguished by their unique interpretation of the female portrait in Uzbek literature, are considered separately.

2181-2675/© 2023 in XALQARO TADQIQOT LLC.

DOI: 10.5281/zenodo.7999780

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

¹ Jizzakh State Pedagogical University, Jizzakh, Uzbekistan

MUSTAQILLIK DAVRI ROMANCHILIGIDA AYOL RUHIYATI TASVIRI

KALIT SO'ZLAR/

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА:

O'zbekiston ayollari,
mustaqillik, romanslar, ayol
ruhi, Ideallar, xalq
an'analari, ijtimoiy normalar

АННОТАЦИЯ/АННОТАЦИЯ

Ushbu maqolada O'zbekiston mustaqillik davri romansdagi ayol ruhi portretiga bag'ishlangan adabiy manbalar haqida so'z boradi. Muallif o'zbek adabiyotining turli asarlarini tahlil qilib, romantikadagi ayollar tasviridagi umumiy xususiyatlarni aniqlaydi. O'zbek ayoli haqidagi an'anaviy g'oyalar va zamonaviy dunyoda uning oldida turgan yangi muammolarga duch kelgan zamonaviy ayolning munozarali qiyofasi tasvirlangan. Maqolada o'zbek adabiyotida ayol portretini o'ziga xos talqin etishi bilan ajralib turadigan ayrim romanslar va ularning mualliflari ham alohida ko'rib chiqiladi.

O'zbekistonning mustaqillik davri (1991-yildan) milliy madaniyat va san'atga bo'lgan qiziqishning ortishi bilan ajralib turdi, bu sozanda va bastakor ijodida ham o'z ifodasini topdi. Boshqa musiqiy janrlar kabi romantikada o'zbek madaniyatining ayollik ruhiga xos g'oyalar va qadriyatlar o'z aksini topgan

O'zbek romansdagi ayol portreti uning go'zalligiga hurmat, nafosat va hissiy teranlikka asoslangan. Ayol go'zalligi o'lchovsiz va tushunarsiz narsa sifatida tasvirlangan, bu hayrat va muhabbatga sabab bo'ladi. Ona tilida yozilgan romanslarda tabiat va gullar tasvirlari ko'pincha ayol go'zalligini etkazish uchun ishlatiladi. Masalan, gullar ko'pincha ayolning go'zalligi bilan bog'liq: atirgul - go'zallik va yoshlik bilan, nilufar - noziklik va shahvoniylik bilan, iris - sir va sir bilan.

Ayol ruhining nozikligi va hissiy teranligi romantikada ayollarning his-tuyg'ulari va kechinmalarini tasvirlash orqali namoyon bo'ladi. Qo'shiqlar sevgi, istak, muloyimlik, azob-uqubatlar va hasad kabi chuqur tajriba va his-tuyg'ularni aks ettirishi mumkin. Ayrim hollarda romanslar ijtimoiy adolatsizlikni ifodalash, gender normalari va stereotiplarini tanqid qilish uchun ishlatiladi.

Romans boshqa musiqiy janrlar kabi o'zbek madaniyati va o'ziga xosligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Unda jamiyatda qadrlanadigan va o'zbek madaniyatining ayollik ruhi uchun muhim bo'lgan g'oyalar va qadriyatlar o'z ifodasini topgan.

O'zbekiston mustaqilligi davrida bu davrdagi odamlarning hayoti va kayfiyatini aks ettiruvchi ko'plab romanslar yaratildi. O'sha davrning eng mashhur romanslaridan biri "Tuiyular" ("Tui bayramlari"). Bu milliy bayramni, xalqning o'sha kundagi kayfiyatini ulug'lovchi qo'shiq.

O'sha davrdagi yana bir mashhur romantika — "Yor yo'llari" ("Abadiyat yo'llari"). Bu hayot, borliqning ma'nosi va qadr-qimmatini qidirishni aks ettiruvchi qo'shiq.

"Yodalim" romansini ham tilga olmaslik mumkin emas. Bu qo'shiq xalqning

mustahkam va bukilmas ruhi, ertangi kunga, yorug' ertangi kunga ishonchi haqidadir.

Umuman olganda, O'zbekistonning mustaqillik davridagi romanslarda bu davrdagi xalqlarning milliy an'analari, madaniyati, kayfiyati aks etgan.

O'zbek she'riyati tarixida ayol ruhi o'zbek ayollarining ayollik go'zalligi, kuch-qudrati, matonati va ajoyib xarakterini aks ettiruvchi muhim mavzu va motivdir. Ayolning go'zalligi, nafosatlilik she'riyatda erkaklar uchun ilhom va shodlik timsoli sifatida tasvirlangan bo'lsa, ayollar uchun g'urur va iftixor hamdir.

O'zbekiston ayollar she'riyatining yorqin namoyandalaridan biri – sevgi va ayollik haqidagi she'rlari bilan tanilgan Guljahon Kenjaevadir. Uning she'riy asarlari ayol go'zalligi va tuyg'ularining samimiy va yorqin tasviri bilan ajralib turadi.

O'zbekistonning yana bir mashhur shoirasi Zuhra Musayeva bo'lib, uning janrida lirika, doston va she'rlar mavjud. Uning asarlarida o'zbek ayolining hayoti, tuyg'ulari, tabiat bilan uyg'unligi aks etgan.

She'rlarida an'anaviy o'zbek jamiyatida ayol kuchi va qadr-qimmatini o'z ifodasini topgan Maxmin Nuraliyev, Odilaxon Bobojonova, Sayramjon Yusupovalarning she'riy ijodi haqida ham gapirib bo'lmaydi.

Umuman olganda, O'zbekiston ayollar she'riyati va ijodi madaniyatning ajralmas qismi bo'lib, o'zbek ayolining hayoti va tuyg'ulariga o'z ko'zi bilan qarash imkonini beradi.

Mustaqillik davri o'zbek romanslarida ayol obrazi kuchli va mustaqil sifatida namoyon bo'lgan. Romandagi ayollar, hatto umume'tirof etilgan xatti-harakatlar me'yorlariga zid bo'lsa ham, ijtimoiy me'yorlarga qarshi chiqishdan, o'z ideallari uchun kurashishdan va qaror qabul qilishdan qo'rqmaydigan qahramonlar sifatida taqdim etilgan.

Ayol ruhining bunday portretining yorqin namunalaridan biri bu "Xonda Gul" ("Ruh ovozi") romansidir. Ushbu romantikada "Honda" laqabli qahramon o'z erkinligi va huquqlari uchun kurashuvchi ayol jangchining ramzidir. U erining zo'ravonligi qurboniga aylanadi, lekin taslim bo'lmaydi va o'z hayoti va ozodligi uchun kurashni davom ettiradi.

Boshqa o'zbek romanslarida ayol obrazi kuchli va mustaqil, shu bilan birga o'z mamlakatining urf-odatlarini va madaniyatini hurmat qilgan holda namoyon bo'ladi. Bu romanslardagi ayollar o'z sevgilari va hayotlari uchun kurashadilar, lekin ular kuch va qat'iyatni yo'qotmaydi.

Demak, Mustaqillik davri o'zbek romanslaridagi ayol ruhi portretini kuchli, o'z huquq va erkinliklari uchun kurashuvchi, shu bilan birga o'z mamlakatining an'analari va madaniyatiga hurmat bilan qaraydigan ruhi sifatida ta'riflash mumkin. Ushbu romanslarda ayollar o'z ideallari va sevgisi uchun kurashishdan qo'rqmaydigan, hatto ijtimoiy me'yorlar va me'yorlarga zid bo'lsa ham, qahramon sifatida taqdim etiladi.

Adabiyot manbalar:

1. Qurbonova, M.X. "XX asr o'zbek adabiyotida ayol shaxsi". Toshkent, 2018 yil.
2. Rahimova, N.A. "XX asr o'zbek nasrida ayol ruhi portreti". Toshkent, 2017 yil.
3. Abdullaeva, Z. "O'zbek adabiyotida ayollar". Toshkent, 2003 yil.
4. Xo'jaeva, S. "Odin Abdullaev romanslaridagi ayol obrazi". Toshkent, 2019 yil.

5. O'rtaeva, M. "Ahmed Yasaviy romanslarida ayollar dunyosi". Toshkent, 2012 yil.
6. Zokirova, N. "O'zbekiston romanslarida ayol portreti". Toshkent, 2015 yil.
7. Alimova, G. "Quruq romanslarida ayol obrazi". Toshkent, 2010 yil.
8. Muxamedjonova, M. "Mirzo Shafi Vozeh she'rida ayol portreti". Toshkent, 2016 yil.
9. Karimova, Z. "Ayollar romanslari va ayollar romanslari haqida". Toshkent, 2014 yil.
10. Boboqulova, G. "20-asr boshlarida O'zbekiston she'riyatida ayollar". Toshkent, 2007 yil.